

ANTON ŠTRUKELJ

Hommage papežu Benediktu XVI.

V slovenskem prevodu imamo kar 33 knjig in 123 spisov Josepha Ratzingerja – papeža Benedikta XVI. Značilno je, da je Joseph Ratzinger v uvodu v svojo prvo knjigo »Jezus iz Nazareta« zapisal ponižno izpoved, ki dejansko velja tudi za druga njegova dela: »Ta knjiga izraža moje osebno iskanje ‹Gospodovega obličja› (Ps 27,8).«¹ Ob izidu svoje najnovejše knjige pogovorov pa je zapisal: »Hotel sem biti predvsem pastir.«²

Skušal bom nanizati naslednje vidike: 1. Papež Benedikt XVI. med Slovenci, 2. Papež Benedikt kot kristjan in duhovnik, 3. Papež Benedikt kot pastir, 4. Papež Benedikt kot učitelj in prihodnji cerkveni učitelj, 5. Papež Benedikt kot glasnik lepote in svetosti.

1. Papež Benedikt XVI. med Slovenci

Po zaslugi božjega služabnika Antona Strleta smo Slovenci že zelo zgodaj zvedeli za izredno nadarjenega teologa Josepha Ratzingerja. Profesor Anton Strle je poskrbel, da smo kmalu dobili slovenski prevod Ratzingerjeve svetovne uspešnice »Uvod v krščanstvo«. Morda niti nismo bili dovolj pozorni, da je posebej za našo izdajo napisal spremno besedo, ki je zdaj v izvirniku ponatisnjena tudi v Ratzingerjevih Zbranih spisih. Potem ko je opisal nastanek te knjige, je povedal: »Na moje presenečenje je ta knjiga ljudem z vsega sveta pripomogla k tistemu, kar je bilo založnikovo upanje, prav tako pa tudi moja želja; zmeraj znova zvem ob srečanju s čisto nepoznanimi ljudmi, da jim je bila knjiga v pomoč, da jim je spet odprla pot. Vesel sem torej, da se deseterim doslej izšlim

prevodom (med njimi v korejščino in japonščino) pridružuje zdaj tudi slovenski. ‚Pre-vesti‘ – prav to je notranja namera knjige, ‚prevesti‘ onkraj jezikov, časov in usmeritev in napraviti spoznato tisto zedinjujočo moč, ki žari iz osebnosti Jezusa Kristusa. Iz srca se zahvaljujem vsem, ki so se trudili za uspeh tega prevoda, in upam, da sme knjiga tudi na slovenskem jezikovnem področju služiti tisti nalogi, zaradi katere je bila napisana. Joseph Ratzinger. Regensburg, na praznik Kristusovega vnebohoda 1975.«³

Najbolje je, da kar takoj navedemo še eno pomembno Ratzingerjevo Spremnno besedo, ki jo je z veliko naklonjenostjo in molitveno podporo poslal v prvih dneh slovenske samostojnosti (25. julija 1991). Napisal jo je za knjigo profesorja Antona Strleta, Božja slava – živi človek. Teološka antropologija. Takole se glasi: »Profesorja Strleta sem smel spoznati leta 1974, ko smo se shajali člani Mednarodne teološke komisije. Mislim, da morem reči, da je srečanje z njim zapustilo velik vtis pri vseh članih te skupnosti tridesetih učenjakov iz najrazličnejših dežel sveta. Profesor Strle je sicer vedno ostajal skromno v ozadju; hotel se je učiti in spregovoriti samo tedaj, ko je imel povedati kaj zares svojega, česar drugi niso videli. A prav ta pripravljenost, da se sam umika in daje prednost edino boljšemu spoznanju resnice naše vere, je pritegnila pozornost nanj. Iz njegove ponižne in dobrotljive osebnosti je izhajala velika notranja svetloba; jasno smo čutili, da je stik z Bogom povsem prežl tega suhega človeka. Tudi če je bilo mogoče na njem videti globoko asketsko življenje, je ta askeza vendar govorila o pozitivnem: o notranji bližini do Gospoda, ki je vse drugo postavljala na drugotno mesto. To življenje in mišljenje v občestvu s Kristusom je dajalo profesorju Strletu tisto moč presoje in tisto zmožnost razločevanja, ki ne moreta prihajati iz gole učenosti. Imel je oster pogled za pravilno in za zgrešeno, za to, kar vero očiščuje in ji daje rast in za to, kar jo ruši; znal je – z eno besedo – razločevati duhove, in zaradi tega je bila njegova sodba dragocena in pomembna.

Zato se veselim, da je tu objavljen zvezek z njegovimi antropološkimi spisi, s katerim more njegov prispevek k prizadevanju za pravilno podobo človeka doseči večjo razširjenost in učinkovitost.

Pot Cerkve je človek, je dejal naš sveti oče; temu pa je tudi dodal, da je človekova pot Kristus. Naše skupno vprašanje v zmedah našega časa je, kako naj človek najde svojo pot. To pravzaprav pomeni isto kakor vprašanje, kako more človek danes znova srečati Kristusa. K takšni celostni antropologiji daje profesor Strle pomemben prispevek v tej knjigi, kateri želim veliko bralcev. Rim, na praznik sv. apostola Jakoba 1991. Kardinal Joseph Ratzinger.«⁴

2. Papež Benedikt kot kristjan in duhovnik

Zaslужni papež Benedikt XVI. v svoji avtobiografiji »Iz mojega življenja« pripoveduje: »Rodil sem se na veliko soboto 16. aprila 1927, v kraju Marktl am Inn. Ker je bil moj rojstni dan zadnji dan velikega tedna in dan pred veliko nočjo, so se ga v zgodovini naše družine vselej spominjali, kar je povezano s tem, da sem bil takoj zjutraj na svoj rojstni dan krščen s pravkar blagoslovljeno vodo ‚velike noči‘, katere obrede smo takrat praznovali že dopoldne. Vedno so spoštljivo gledali na to, da sem bil prvi krščeneec z novo vodo. Dejstvo, da je bilo moje življenje že od vsega začetka tako potopljeno v velikonočno skrivnost, me je vedno napolnjevalo s hvaležnostjo, kajti to je bilo lahko zgolj znamenje blagoslova. Seveda ni bila velikonočna nedelja, ampak šele velika sobota. Toda dlje ko to premišlujem, bolj se mi zdi, da je to primerno bistvu našega zemeljskega bivanja, ki še pričakuje veliko noč in še ne uživa polne svetlobe, a ji gre vendarle z zaupanjem naproti.«⁵

Papež Benedikt XVI. je leta 2011 obhajal svoj biserni duhovniški jubilej skupaj s svojim bratom Georgom. Oba sta bila posvečena v duhovnika v freisinški stolnici, 29. junija 1951. Joseph Ratzinger se tega pomembnega dogodka živo spominja. Takole pripoveduje: »Bilo nas je preko štirideset kandidatov, ki smo na klic odgovorili: ‚adsum‘: tukaj sem – na sijoč poletni dan, ki ostaja nepozaben kot vrhunec mojega življenja. Ne bodimo vraževerni. Toda v trenutku, ko je ostareli nadškof položil roke na mojo glavo, se je od glavne-

ga oltarja dvignil ptiček – morda škrjanček –, poletel po stolnici in pri tem popeval majhno hvalnico. To mi je bilo kakor tolažba od zgoraj: dobro je tako, na pravi poti si.« Kot novomašnik je na spominsko podobico napisal: »Ne gospodujemo nad vašo vero, ampak smo sodelavci pri vašem veselju« (2 Kor 1,24). »Sodelavci pri vašem veselju« je tudi naslov njegove knjige z meditacijami o duhovniški duhovnosti.⁶

Kot kaplan, kot univerzitetni profesor in najmlajši a zelo pomemben koncilski teolog, kot škof in prefekt Kongregacije za verski nauk in končno kot Petrov naslednik in vrhovni pastir vesoljne Cerkve je Joseph Ratzinger vedno ostajal »preprost in skromen delavec v Gospodovem vinogradu.« Kako lepo je to povedal dunajski nadškof kardinal Christoph Schönborn: »Spominjam se pogovora s staro vratarico v palači svetega oficija v Rimu. To se je moralo zgoditi v prvih letih kardinala Ratzingerja kot prefekta Kongregacije za verski nauk. Vprašal sem gospo Clelio: ‚Kakšen je vaš novi prefekt in gospodar te hiše?‘ Njen odgovor se mi je vtisnil v srce: ‚*Un vero cristiano! Pravi kristjan!*‘«⁷

3. Papež Benedikt kot pastir

Papež Benedikt XVI. je gotovo največji živeči teolog in prihodnji cerkveni učitelj. Kot teolog, ki že sedemdeset let svoj teološki študij in svoje znanstvene raziskave daje v službo Cerkvi, je globoko prepričan, da mora teologijo zaznamovati neomajna cerkvenost. Po njegovem gledanju mora biti teologija tesno povezana z duhovnostjo, da bi imela pravo globino in učinkovitost. Duhovnost ne zmanjšuje znanstvenosti in tehtnosti, ampak teološkemu študiju podeljuje tisto metodo, ki vodi k pravilnemu razumevanju in razlaganju.

Papež sam je ob začetku duhovniškega leta, 16. junija 2009 s svojim značilnim slogom utemeljil cilj tega leta, ko je dejal: »Zato, da bi služili evangeliju, je gotovo koristen in nujno potreben študij, povezan s skrbnim in stalnim teološkim in pastoralnim oblikovan-

jem. Še bolj pomembna pa je tista 'znanost ljubezni', ki se je naučimo v 'prisrčni povezanosti' s Kristusom. On sam nas namreč kliče, da lomimo kruh njegove ljubezni, odpuščamo grehe in vodimo čredo v njegovem imenu. Zato se ne smemo nikdar oddaljiti od izvira ljubezni: od njegovega na križu prebodenega srca.«

Ob sklepu duhovniškega leta, 11. junija 2010, je bilo na trgu sv. Petra zbranih 15.000 duhovnikov z vsega sveta. Papež je končal svojo čudovito homilijo z naslednjimi besedami, ki so odtisnjene tudi na spominski podobici ob njegovem 60-letnem duhovniškem jubileju: »Gospod Jezus Kristus, zahvaljujemo se ti, da si nam odprl svoje srce. S svojo smrtjo in svojim vstajenjem si postal vir življenja. Pomagaj nam, da bomo živi ljudje, ki zajemajo iz tvojega izvira. Podeli nam milost, da bomo tudi mi izvir in bomo mogli temu našemu času dajati vodo življenja. Zahvaljujemo se ti za milost duhovniške službe. Gospod, blagoslovi nas in vse ljudi tega časa, ki hrepenijo po Tebi in Te iščejo. Amen.«⁸

4. Papež Benedikt kot teolog in prihodnji cerkveni učitelj

Na vprašanje Petra Seewalda: »Kaj bi sami videli kot nekaj specifičnega pri svoji teologiji ali pri načinu, kako se ukvarjate s teologijo?«, kardinal Ratzinger odgovarja: »Izhajal sem iz teme Cerkev, in to je v vsem navzoče. Le da mi je bilo pri tem pomembnejše to, da Cerkev ni sama sebi namen, temveč da je tukaj zato, da bi bil Bog viden. Tako bi dejal, da se ukvarjam s temo Cerkev v tem smislu, da nastane razgled na Boga. V tem smislu je Bog pravzaprav osrednja tematika mojega prizadevanja.

Nikoli nisem skušal ustvariti kakega lastnega sistema, kake posebne teorije. Specifično je, da če hočete to tako imenovati, da hočem preprosto misliti skupaj z vero Cerkve in to pomeni predvsem misliti skupaj z velikimi misleci vere. To ni nikakršna izolirana, iz mene samega iztisnjena teologija, temveč teologija, ki se kar najbolj široko odpira v skupno miselno pot vere. Zato je bila zame eksegeza vedno zelo važna. Ne bi si mogel misliti nobene čisto filozofske

teologije. Izhodišče je najprej beseda. Da verujemo Božji besedi, da jo skušamo zares spoznati in razumeti in potem misliti skupaj z velikimi mojstri vere. Odtod ima moja teologija nekoliko bibličen pečat in pečat cerkvenih očetov, posebno Avguština. Seveda pa se ne poskušam ustaviti v stari Cerkvi, temveč skušam zajeti velike vrhunce mišljenja in hkrati pritegniti v pogovor sodobno mišljenje.«⁹

Vprašanje o Cerkvi moremo v nekem smislu označiti kot srčiko njegove teologije, čeprav seveda Ratzinger tudi vse druge teološke »traktate« in predmete obravnava samostojno, pronicljivo in mojstrsko. Pogled na celoten seznam njegovih objav do izvolitve za papeža to povsem potrjuje: »Das Werk« – Bibliografski pripomoček za obdelavo literarno–teološkega dela Josepha Ratzingerja do izvolitve za papeža prinaša na 445 straneh podatke o njegovih spisih s prevodi v 28 (30) jezikov.¹⁰ Objava njegovih zbranih spisov v 16 (21) zvezkih nam prinaša vso polnost njegove vsestranske znanstvene in pastoralne dejavnosti: »Joseph Ratzinger, Gesammelte Schriften«.¹¹ Temu je treba dodati še 16 zvezkov njegove učiteljske službe »Insegnamenti di Benedetto XVI.«

Iz vseh njegovih teoloških spisov je mogoče povzeti dve osnovni misli, ki sta življenjsko vodilo zaslužnega papeža Benedikta XVI. Prvo je prepričanje, da služimo *Kristusovi* Cerkvi, *ne svoji*, in drugo, da smo *sodelavci za resnico*, *Cooperatores veritatis* (njegovo geslo).

5. Papež Benedikt kot glasnik lepote in svetosti

Kardinal Joachim Meisner je že pred leti označil takratnega prefekta kongregacije za verski nauk kot »Mozarta v teologiji.« To je čudovita besedna zveza, ki izraža ljubezen papeža Benedikta XVI. do velikega skladatelja – njegovega soseda v Salzburgu – in tudi zvenečo lepoto njegove teološke misli. Teološka besedila svetega očeta izpričujejo jezikovno lepoto, ki se ujema z lepoto njihove vsebine.

Papež Benedikt XVI. je v nagovoru po koncertu, ki so ga priredili v Vatikanu ob njegovem 80. rojstnem dnevu, 16. aprila 2007, dejal: »Prepričan sem, da je glasba – in tu mislim predvsem

na velikega Mozarta – v resnici vesoljna govorica lepote in more ljudi dobre volje po vsej zemlji zediniti med seboj in jih privedi k temu, da usmerijo pogled v višavo in se odprejo za absolutno dobro in lepo, ki imata svoj poslednji izvir v Bogu samem. – Ko se oziram na svoje življenje, se zahvaljujem Bogu, da mi je dal glasbo kot nekakšno spremljevalko potovanja, ki mi je vedno podarjala tolažbo in veselje. Zahvaljujem se tudi ljudem, ki so mi od prvih let mojega otroštva približali izvir navdiha in notranjega veselja. Zahvaljujem se tistim, ki združujejo glasbo in molitev v blagoglasno hvalnico Boga in njegovih del. Pomagajo nam poveličevati Stvarnika in Odrešenika sveta – čudovito delo njegovih rok.«¹²

Svoje premišljevanje o lepoti Benedikt XVI. sklene: »Že večkrat sem povedal, da sem prepričan, da so prava apologija krščanske vere, najprepričljivejši dokaz njene resničnosti, ki ga ni mogoče ovreči, na eni strani svetniki, na drugi pa lepota, ki jo je ustvarila vera. Da bo vera danes lahko rasla, moramo sebe in ljudi, katere srečamo, pripeljati do tega, da se bomo srečali s svetniki in stopili v stik z lepoto.«¹³

Papež Benedikt XVI. je 9. septembra 2007 ob obisku v cistercijski opatiji Heiligenkreuz blizu Dunaja, kjer deluje »Višja filozofsko–teološka šola Benedikta XVI.« v svojem nagovoru med drugim poudaril pomen »klečeče teologije« in s tem povezavo med teologijo in svetostjo: »Redovni oče cistercijanov, sv. Bernard, se je v svojem času bojeval proti ločitvi objektivne racionalnosti od toka cerkvene pobožnosti. Naš položaj je danes drugačen, vendar zelo podoben. Pri priznanju za strogo znanstvenost v modernem smislu lahko izgine v teologiji pridih vere. Toda tako kot liturgija, ki pozabi na pogled na Boga, ni več liturgija, tako preneha tudi teologija, če jo ne oživlja vera; ostala bi samo vrsta več ali manj povezanih disciplin. Kjer gojijo „klečečo teologijo“, kot jo je zahteval Hans Urs von Balthasar, tam ne bo manjkalo rodovitnosti za Cerkev.«¹⁴

Dejansko je kardinal Joseph Ratzinger že v svojem nagovoru ob pogrebu kardinala Hansa Ursa von Balthasarja v Luzernu, 1.

julija 1988 izjavil: »Besedo o *klečeči teologiji* je skoval Balthasar: vedel je, da je teologija razpeta med brezni češčenja in pokorščine ter ponižne ljubezni. Vedel je, da se more teologija porajati samo iz dotika z živim Bogom in da se uresničuje v molitvi.«¹⁵

Ob sklepu naj nam spregovori še papež Frančišek: »Vsakič, ko berem dela Josepha Ratzingerja/papeža Benedikta XVI., mi postaja čedalje jasneje, da je ustvarjal in ustvarja 'klečečo teologijo'. Klečečo, ker se vidi, da je velik teolog in učitelj vere, ki resnično veruje, ki resnično moli. Vidi se, da je človek, ki pooseblja svetost. Je človek miru. Božji človek.«¹⁶

Opombe

¹ Joseph Ratzinger – Benedikt XVI., Jezus iz Nazareta. Prvi del: Od krsta v Jordanu do spremenitve na gori, Družina, Ljubljana 2007, 20. = Joseph Ratzinger, Jesus von Nazareth, Gesammelte Schriften (JRGS) 6/1, Herder, Freiburg 2013, 138.

² Papež Benedikt XVI., Zadnji pogovori. Peter Seewald, Družina, Ljubljana 2016.

³ Joseph Ratzinger, Predgovor k slovenski izdaji »Uvoda v krščanstvo«, 13–14, v: Uvod v krščanstvo. Predavanja o apostolski veri, Mohorjeva družba, Celje 1975. Ponatis z dodatki: »Uvod v krščanstvo« – včeraj, danes, jutri, Mohorjeva družba, Celje 2005. = Joseph Ratzinger, Vorwort zur slowenischen Ausgabe, v: Einführung in das Christentum, v: JRGS 4, Herder, Freiburg 2014, 36–37.

⁴ Joseph Ratzinger, Geleitwort / Sprema beseda, v: Anton Strle, Božja slava – živi človek. Teološka antropologija, Družina, Ljubljana 1992, 5–7.

⁵ Joseph Kardinal Ratzinger, Aus meinem Leben. Erinnerungen (1927–1977), DVA, München 1998, 8. Slov.: Iz mojega življenja. Avtobiografija, Novi svet, Ljubljana 2008, 6.

⁶ Joseph Kardinal Ratzinger, Diener eurer Freude. Meditationen über die priesterliche Spiritualität, v: Joseph Ratzinger, Gesammelte Schriften (JRGS), 12. zv.: Kündler des Wortes und Diener eurer Freude, Herder, Freiburg 2010, 463–532. Glej A. Štrukelj, Vertrauen. Mut zum Christsein, EOS Verlag, St.Ottilien 2012; Isti, Zaupanje in pogum, Družina, Ljubljana 2015.

⁷ Christoph Schönborn, Duhovnikova sreča. Po stopinjah arškega župnika, Ljubljana 2010, 21.

⁸ Benedetto XVI, Il sacerdote non è il detentore di un ufficio ma colui che manifesta la premura divina per gli uomini, v: Insegnamenti di Benedetto XVI, VI, 1 – 2010, LEV 2011, 900–907.

⁹ Joseph Ratzinger, Sol zemlje. Krščanstvo in katoliška Cerkev ob prelomu tisočletja. Pogovor s Petrom Seewaldom, Luč sveta. Družina, Ljubljana 1998, 70s. = Joseph Ratzinger, Im Gespräch mit der Zeit, v: JRGS 13/1, Herder, Freiburg 2016, 267–268.

¹⁰ Joseph Ratzinger Papst Benedikt XVI., Das Werk. Veröffentlichungen bis zur Papstwahl. Hrgb. vom Schülerkreis. Redaktion Vinzenz Pfnür, Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2009.

¹¹ V celoti izide 16 zvezkov Ratzingerjevih Zbranih spisov: Joseph Ratzinger, Gesammelte Schriften (JRGS). Pet zvezkov je dvojnih, torej je skupaj 21 zajetnih knjig.

¹² Benedetto XVI, La musica: una compagna di viaggio che mi ha sempre offerto conforto e gioia, v: Insegnamenti di Benedetto XVI, III, 1 – 2007, LEV 2008, 681.

¹³ Joseph Cardinal Ratzinger, Unterwegs zu Jesus Christus, Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2003, 37. = JRGS 6/2, Freiburg 2013, 781f.

¹⁴ Benedetto XVI: Il vostro servizio primario per il mondo deve essere la preghiera e la celebrazione del divino officio, v: Insegnamenti di Benedetto XVI, III,2 – 2007, LEV 2008, 273–279, tu 278..

¹⁵ Joseph Kardinal Ratzinger, Ein Mann der Kirche für die Welt, v: Hans Urs von Balthasar (1905–1988), AAG Basel 1988, 27–32, tu 29. Glej A. Štrukelj, Kniende Theologie, EOS Verlag, St.Ottilien 2004, Isti, Klečiča teologija, Družina, Ljubljana 2000.

¹⁶ Prefazione di Sua Santità Papa Francesco, v: Joseph Ratzinger Benedetto XVI, Insegnare e imparare l'amore di Dio. Raccolta di omelie di Joseph Ratzinger Benedetto XVI in occasione del 65mo anniversario di ordinazione sacerdotale del Papa emerito, Cantagalli, Siena 2016, 5.